

20242464331

КОМИСИЈА ЗА ХАРТИИ ОД ВРЕДНОСТ НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

□ Врз основа на член 427 став (1) и член 438 алинеја 9), а во врска со член 196 став (5) од Законот за финансиски инструменти („Службен весник на Република Северна Македонија“ бр. 66/2024), Комисијата за хартии од вредност на Република Северна Македонија на седницата одржана на ден 29.11.2024 година донесе

ПРАВИЛНИК ЗА ОКОЛНОСТИТЕ ПОД КОИ ПАЗАРНИОТ ОПЕРАТОР ИЛИ ОПЕРАТОРИТЕ НА МТП И ОТП ЈА ИЗВЕСТУВААТ КОМИСИЈАТА ЗА НАДЗОР НА ПАЗАРОТ НА КАПИТАЛ*

Член 1

1) Со Правилникот за околностите под кои пазарниот оператор (во понатамошниот текст: Правилник) ја известува Комисијата за надзор на пазарот на капитал (во понатамошниот текст: Комисија) се пропишуваат околностите под кои пазарниот оператор веднаш и без одлагање е должен да ја извести Комисијата за секое значајно прекршување на неговите акти, нарушување на пазарните услови и состојби за тргување или постапки кои укажуваат на злоупотреба на пазарот или на нарушување на системите за тргување поврзани со одреден финансиски инструмент.

2) Одредбите на овој Правилник соодветно се применуваат и на операторите на мултилатералната платформа на тргување (МПТ) или организирана платформа за тргување (ОТП).

I. Околности под кои може да се претпостави значајно прекршување на актите на пазарниот оператор, нарушување на пазарните услови и состојби за тргување

Член 2

1) Пазарниот оператор е должен да врши надзор на налозите и трансакциите, вклучително и на повлечените налози, како и на откажаните трансакции кои ги извршуваат членките на регулираниот пазар со кој управува пазарниот оператор со цел откривање на прекршување на правилата на регулираниот пазар и нарушени пазарни услови и состојби за тргување.

2) Пазарниот оператор е должен веднаш и без одлагање да ја извести Комисијата за секое значајно прекршување на неговите акти и нарушување на пазарните услови и состојби за тргување.

3) При проценката дали е должен да постапи согласно член 196 став (3) од Законот за финансиски инструменти (во понатамошниот текст: Законот) и став (2) од овој член, пазарниот оператор ги зема предвид околностите од членовите 3, 4 и 5 од овој Правилник.

4) Пазарниот оператор го доставува известувањето од став (2) на овој член само во случај на значајни настани кои би можеле да ја загрозат улогата и функцијата на пазарниот оператор како дел од инфраструктурата на финансискиот пазар.

*Со овој Правилник се врши усогласување со одредбите од Анекс III Дел А и Б од Делегираната Уредба на ЕУ 2017/565 за дополнување на Директивата 2014/65/ЕУ во однос на околностите под кои пазарниот

оператор и операторите на местата на тргување ја известува Комисијата за надзор на пазарот на капитал CELEX бр. 02017R0565.

Околности кои може да упатуваат на значајни прекршувања на правилата на пазарниот оператор

Член 3

Пазарниот оператор при проценката дали е должен да постапи согласно член 196 став (3) од Законот и член 2 став (2) на овој Правилник цени дали се настанати следните околности кои може да упатуваат на значајни прекршувања на неговите правила:

а) членките и учесниците на регулираниот пазар ги прекршуваат правилата на пазарниот оператор чија цел е да се заштити интегритетот и правилното функционирање на регулираниот пазар или значајните интереси на другите членки и учесници на регулираниот пазар и

б) пазарниот оператор смета дека степенот на сериозност или последиците на прекршувањето на правилата на регулираниот пазар се доволни за да се оправда разгледувањето на можноста за преземање на дисциплинска мерка.

Околности кои може да упатуваат на вонредни услови за тргување

Член 4

Пазарниот оператор при проценката дали е применлива обврската да постапи согласно член 196 став (3) од Законот и член 2 став (2) на овој Правилник цени дали се настанати следните околности кои може да упатуваат на вонредни услови за тргување:

а) мешање во постапката на откривање на цената во текот на значаен временски период;

б) капацитетите на системот за тргување се достигнати или надминати;

в) поддржувачите на пазарот зачестено пријавуваат неправилни трансакции.

Околности кои може да упатуваат на нарушувања во системот

Член 5

Пазарниот оператор при проценката дали е должен да постапи согласно член 196 став (3) од Законот и член 2 став (2) на овој Правилник цени дали се настанати следните околности кои може да упатуваат на нарушувања во системот:

а) секоја поголема неисправност или прекин на системот за пристап до регулираниот пазар, што резултира со неможност на членките и на учесниците на регулираниот пазар да внесуваат, менуваат и повлекуваат налози;

б) секоја поголема неисправност или прекин во системот за склучување на трансакциите поради кои членките и учесниците на регулираниот пазар повеќе не се сигурни во статусот на склучените трансакции и важечките налози и се недостапни податоци кои се неопходни за тргување (пр. дисеминација на вредноста на индексот за тргување со одредени деривативи на тој индекс);

в) секоја поголема неисправност или прекин во системите за дистрибуција на податоци пред и после тргувањето и други релевантни податоци кои ги објавуваат местата на тргување во согласност со Глава VI од Законот;

г) секоја поголема неисправност или прекин во системите на пазарниот оператор за надзор и контрола на тргувањето на членките и на учесниците на регулираниот пазар, и секој поголем дефект или прекин во рамки на други меѓусебно поврзани даватели на

услуги, особено централните други договорни страни и овластените депозитари, кои влијаат на системите за тргување.

II. Постапки кои укажуваат на злоупотреба на пазарот или нарушување на системите за тргување поврзани со одреден финансиски инструмент

Член 6

(1) Пазарниот оператор е должен да врши надзор на налозите и трансакциите, вклучително и на повлечените налози, како и на откажаните трансакции кои ги извршуваат членките на регулираниот пазар со кој управува пазарниот оператор со цел откривање на постапки кои укажуваат на злоупотреба на пазарот согласно Законот или нарушување на системите за тргување поврзани со одреден финансиски инструмент.

(2) Пазарниот оператор е должен веднаш и без одлагање да ја извести Комисијата за постапки кои укажуваат на злоупотреба на пазарот или нарушување на системите за тргување поврзани со одреден финансиски инструмент.

(3) При проценката дали е должен да постапи согласно член 196 став (3) од Законот и став (2) на овој член, пазарниот оператор ги зема во предвид околностите од членовите 7, 8, 9 и 10 од овој Правилник.

(4) Пред да ја извести Комисијата, пазарниот оператор применува принцип на пропорционалност и одлучува за активираниите сигнали, вклучувајќи и релевантни сигнали кои не се опфатени со членовите 7, 8, 9 и 10 од овој Правилник, земајќи го предвид следното:

а) отстапувања од вообичаениот начин на тргување со финансиските инструменти примени за тргување или со кои се тргува на регулираниот пазар;

б) информациите кои му се достапни на пазарниот оператор или до кои тој има пристап, независно дали информациите се интерни (или внатрешни) како дел од активноста на пазарниот оператор или се јавни.

(5) Пазарниот оператор ги зема предвид и тргувањата на членките и учесниците на регулираниот пазар за сопствена сметка пред тргување во име и за сметка на клиентот и за таа цел ги користи податоците од книгата на налози која ја води пазарниот оператор согласно Законот, а особено податоците поврзани со начинот на вршење на активноста на тргување од страна на членката или учесникот на регулираниот пазар.

Сигнали на можно тргување врз основа на внатрешни информации или пазарна манипулација

Член 7

При проценката дали е должен да постапи согласно член 196 став (3) од Законот и член 6 став (2) од овој Правилник, пазарниот оператор ги зема предвид следните околности кои може да упатуваат на тргување врз основа на внатрешни информации или пазарна манипулација:

а) Невообичаена концентрација на трансакции и/или налози за тргување со одредени финансиски инструменти со една членка/ учесник или меѓу одредени членки/ учесници;

б) Невообичаено повторување на трансакции помеѓу мал број на членки/учесници во одреден период.

Сигнали на можно тргување врз основа на внатрешни информации

Член 8

Пазарниот оператор при проценката дали е должен да постапи согласно член 196 став (3) од Законот и член 6 став (2) од овој Правилник цени дали се настанати следните околности кои може да упатуваат на тргување врз основа на внатрешни информации:

а) Невообичаено и значително тргување или давање на налози за тргување со финансиски инструменти на издавач од страна на одредени членки/учесници пред објава на важни корпоративни настани или ценовно чувствителни информации кои се однесуваат на издавачот; налози за тргување/трансакции кои доведуваат до ненадејни и невообичаени промени на обемот на налози/трансакции и/или цени пред јавни објави во врска со предметниот финансиски инструмент.

б) Дали налозите за тргување се дадени или трансакциите се склучени од страна на членка/учесник на регулираниот пазар пред или непосредно откако таа членка/учесник или лица за кои е познато дека се поврзани со таа членка/учесник, изработуваат или дистрибуираат истражување или препорака за вложување кои се достапни на јавноста.

Сигнали за можна пазарна манипулација

Член 9

Пазарниот оператор при проценката дали е должен да постапи согласно член 196 став (3) од Законот и член 6 став (2) од овој Правилник цени дали се настанати следните околности кои може да упатуваат на пазарна манипулација:

а) дадени налози за тргување или извршени трансакции кои претставуваат значаен дел од дневниот обем на трансакции со релевантниот финансиски инструмент на регулираниот пазар, особено кога со тие трансакции се предизвикува значајна промена на цената на финансискиот инструмент;

б) дадени налози за тргување или извршени трансакции од страна на членка/учесник кој/а има значајни интереси за купување или за продажба на финансиски инструмент, а кои доведуваат до значајна промена на цената на финансискиот инструмент на регулираниот пазар;

в) налозите за тргување или извршените трансакции се концентрирани во краток временски распон на трговската сесија и резултираат со промена на цената која последователно се менува;

г) дадени налози за тргување кои го менуваат приказот на најдобрата куповна или продажна цена на финансискиот инструмент примен за тргување или со кој се тргува на регулираниот пазар, или изгледот на книгата на налози достапна за членките на регулираниот пазар и се повлечени пред да бидат извршени;

д) трансакции или налози за тргување од страна на членките/учесниците без било кое друго очигледно оправдување освен зголемување/намалување на цената или вредноста или остварување на значајно влијание врз понудата или побарувачката на финансискиот инструмент и тоа блиску до одредена референтна точка во текот на денот на тргување, на пр. при отварање или затворање на пазарот;

ѓ) купување или продажба на финансискиот инструмент во одредено време на денот на тргување (пр. почеток, затварање, порамнување) со цел зголемување, намалување или одржување на одредено ниво на референтната цена (на пр. цена на отварање на пазарот, цена на затварање на пазарот, цена на порамнување (познато како „marking the close“);

е) трансакции или налози за тргување кои имаат или би можеле да имаат ефект на зголемување или на намалување на пондерираната дневна просечна цена или пондерираната просечна цена во текот на одреден период од денот;

ж) трансакции или налози за тргување кои имаат или кои би можеле да имаат ефект на одредување на пазарната цена кога ликвидноста на финансискиот инструмент или длабочината на книгата на налози не е доволна за да се утврди цена во рамки на дневното тргување;

з) извршување на трансакции, со кои се менуваат цените на понудата/ побарувачката кога овој распон е фактор за одредување на цената на друга трансакција без разлика дали е на истиот регулиран пазар или не;

с) внесување на налози кои претставуваат значителен обем во книгата на налози на системот за тргување неколку минути пред фазата на одредување на цената на аукцијата и повлекување на овие налози неколку секунди пред затворање на книгата на налози заради пресметка на цената на аукцијата, така што теоретската цена на отворање може да изгледа повисоко или пониско отколку што инаку би изгледала;

и) вклучување во трансакции или серија на трансакции кои се прикажани во средствата за јавно прикажување за да се создаде впечаток на активност или движење на цените на финансискиот инструмент (познато како „painting the tape“);

ј) трансакции извршени како резултат на внесување на налози за купување или продавање во исто или приближно исто време, со многу слична количина и слична цена од страна на исти или различни членки/учесници на пазарот кои тајно соработуваат (познато како „improper matched orders“);

к) трансакции или налози за тргување кои ги заобиколуваат или кои можат да ги заобиколат заштитните механизми на регулираниот пазар (пр. ограничувања на обем на тргување, ценовни ограничувања, параметри на разликата помеѓу куповните и продажните цени и т.н);

л) внесување на налози за тргување или серија на налози за тргување, извршување на трансакции или серија на трансакции, кои веројатно би го иницирале или зајакнале трендот на тргување, би ги поттикнале другите учесници да го забрзаат или да го прошират тој тренд со цел создавање на можност за затворање или отворање на позиции по поволни цени (познато како „momentum ignition“);

љ) внесување на повеќе или поголеми налози за тргување кои не се во согласност со просечната големина на едната страна на книгата на налози, заради извршување на тргување на другата страна на книгата на налози. По спроведувањето на таквото тргување, манипулативните налози се отстрануваат (познато како „layering and spoofing“);

м) внесувањето на голем број на налози за тргување и/или откажување и/или менување на налозите за тргување заради создавање на несигурност кај другите учесници, забавување на нивните постапки и/или прикривање на сопствените стратегии (познато како „quote stuffing“);

н) давање налози за тргување за да се привлечат други членки на пазарот/ учесници на пазарот кои применуваат традиционална техника на тргување („бавни трговци“), а кои потоа брзо се менуваат на понеповолни услови, со надеж дека ќе остварат добивка наспроти приливот на налозите за тргување од страна на „бавните трговци“ (познато како „smoking“);

њ) извршување на налози за тргување или серија на налози за тргување, со цел да се откријат налозите на други учесници, а потоа внесување на налог за тргување за да се искористат предностите на добиените информации (познато како „phishing“);

о) степен до кој, според сознанијата на пазарниот оператор, дадените налози за тргување или извршените трансакции покажуваат докази за промена на позицијата во

краток период и претставуваат значителен дел од дневниот обем на трансакции со релевантниот финансиски инструмент на регулираниот пазар и може да биде поврзано со значителни промени во цената на финансискиот инструмент примен за тргување или со кој се тргува на регулираниот пазар.

Сигнали за манипулација на пазарот со вкрстување на производи („cross-product manipulation“), вклучително и помеѓу различни места за тргување

Член 10

Пазарниот оператор при проценката дали е должен да постапи согласно член 196 став (3) од Законот и член 6 став (2) од овој Правилник треба да цени дали постојат следните сигнали во ситуации кога и финансискиот инструмент и со него поврзаниот финансиски инструмент се примени за тргување или се тргуваат на регулираниот пазар со кој управува пазарниот оператор или кога тие се тргуваат на повеќе места за тргување управувани од истиот пазарен оператор:

а) трансакции или дадени налози за тргување кои имаат или кои би можеле да имаат ефект на зголемување/намалување/оддржување на цената на финансискиот инструмент во деновите пред издавањето, опционалниот откуп или истекувањето на поврзан деривативен финансиски инструмент или конвертибилен инструмент;

б) трансакции или налози за тргување кои имаат или би можеле да имаат ефект на одржување на цената на финансискиот инструмент кој е во основата (“underlying financial instrument”) под или над цената на извршување (“strike price”) или друг елемент кој се употребува за одредување на исплатата (пр.гранична цена) на поврзаниот деривативен финансиски инструмент на денот на доспевање;

в) трансакции кои имаат или кои би можеле да имаат ефект на промена на цената на финансискиот инструмент кој е во основата (“underlying financial instrument”) со што би се надминала или не би се постигнала цената на извршување (“strike price”) или на друг елемент кој се користи за одредување на исплатата (пр.гранична цена) на поврзаниот деривативен финансиски инструмент на денот на доспевање;

г) трансакции кои имаат или кои би можеле да имаат ефект на промена на цената за порамнување на финансискиот инструмент кога таа цена се користи како референтна цена /одредница во пресметка на барањата поврзани со маржата (“margins requirements”);

д) дадени налози за тргување или реализирани трансакции од страна на членката/учесникот кој има значаен интерес за купување или за продавање на финансискиот инструмент, а кој би довел до значајна промена на цените на поврзаниот деривативен финансиски инструмент или имотот кој е во основата (“underlying asset”) примени за тргување на место за тргување;

ѓ) тргувањето или внесувањето на налозите за тргување на едно место на тргување или надвор од местото на тргување (вклучително и изјава за интереси) со цел неправилно влијание на цената на поврзаниот финансиски инструмент на друго или на исто место на тргување или надвор од местото на тргување („cross-product manipulation“) (тргување со финансискиот инструмент со цел неправилно определување на цената на поврзаниот финансиски инструмент на друго или на истото место на тргување или надвор од местото на тргување);

е) воспоставување или подобрување на можноста за арбитража помеѓу финансискиот инструмент и друг поврзан финансиски инструмент, при што влијание на референтната цена на еден финансиски инструмент може да се изврши со различни финансиски

инструменти (на пример, права/акции, пазари на пари/пазари на деривативни финансиски инструменти, варанти/акции итн.). Во контекст на издавањето права, тоа може да се постигне со влијание врз (теоретски) почетната цена или (теоретски) цената на затворањето на правата.

III. Завршни одредби

Член 11

Овој Правилник влегува во сила 8 дена од денот на објавувањето во „Службен весник на Република Северна Македонија“, а ќе се применува со денот на почеток на примена на Законот за финансиски инструменти.

Број 01-784/1
29 ноември 2024 година
Скопје

Комисија за хартии од вредност
на Република Северна Македонија
Претседател,
м-р **Нора Алити**, с.р.